

A yw ‘dysgu trwy chwarae’ yn dylanwadu ar les y plentyn?

1600595

BA (Anrh) mewn Addysg Gynradd
gyda SAC

Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi
Sant

Ebrill 2019

Diolchiadau

Hoffwn ddiolch i bawb sydd wedi cyfrannu mewn unrhyw ffordd tuag at fy mhrosiect ymchwil. Diolch yn fawr i ddarlithwyr y Brifysgol Dr Sioned V Hughes a Mrs Linda Davies am eu harbenigedd ynglŷn â chwricwlwm y Cyfnod Sylfaen yng Nghymru. Gwerthfawrogaf gyfraniad a chefnogaeth disgyblion ac athrawon Ysgol A. Heb yr ysgol hon, ni fyddaf wedi medru sicrhau'r wybodaeth angenrheidiol er mwyn cwblhau'r prosiect ymchwil yma.

Datganiad

Hoffwn ddatgan mai fy ngwaith i yn unig yw'r prosiect ymchwil, a chyfeirir at waith academyddion yn rhan ohono. Ni chyflwynir y prosiect ymchwil am unrhyw ddyfarniad arall, heblaw am fel rhan o'r radd BA Addysg Gynradd gyda SAC ym Mhrifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant. Rwy'n ymwybodol os wyf wedi cyfeirio at lenyddiaeth heb ei hychwanegu at y rhestr gyfeirnodu eu bod yn cysylltu â llên-ladra ac arweinia at fethu'r modiwl.

Cynnwys

	Tudalen
Diolchiadau.....	2
Datganiad.....	3
Cynnwys.....	4
Pennod 1 – Cyflwyniad	5
1.1 Nod a Rhesymwaith.....	5
1.2 Cefndir a chyd-destun.....	5
1.3 Damcaniaeth.....	5
1.4 Dulliau ymchwil.....	6
Pennod 2 – Adolygiad Llenyddiaeth	7
2.1 Y Cyfnod Sylfaen yng Nghymru.....	7
2.2. Lles – Beth yw lles?	8
2.3 Dyfodol Llwyddiannus.....	9
2.4 Dysgu trwy chwarae.....	9
2.5 Lles – Sut mae’n dylanwadu wrth i blant ddatblygu a thyfu.....	10
2.6 Crynodeb.....	12
Pennod 3 – Methadoleg.....	13
3.1 Dulliau ymchwil.....	13
3.2 Moeseg.....	14
3.3 Cyfyngiadau y fethadoleg.....	14
Pennod 4 – Canlyniadau a Thrafodaeth.....	15
4.1 Arsylwadau.....	15
4.2 Cyfweliadau.....	17
Pennod 5 – Casgliad.....	19
Rhestr gyfeiriadau.....	23
Atodiadau.....	,,,,26

Pennod 1: Cyflwyniad

1.1 Nod a Rhesymwaith

“Children’s health and well-being is important in its own right; every child is entitled to positive health, both in childhood and as a foundation for the future.” (Underdown, 2007 t. 2).

Bwriad y prosiect ymchwil yw archwilio os yw dysgu trwy chwarae yn dylanwadu ar les y plentyn. Bwriedir gwneud hyn drwy ganolbwyntio ar ddysgwyr yn y Cyfnod Sylfaen ac archwilio os yw dysgu trwy chwarae yn dylanwadu ar eu lles. Erbyn diwedd y prosiect gobeithir canfod a yw dysgu trwy chwarae ac yn arbenning mathau penodol o ddysgu trwy chwarae, yn dylanwadu ai peidio ar les y plentyn.

Penderfynwyd ymchwilio i les a dysgu trwy chwarae oherwydd diddordeb personol mewn lles a’r penderfyniad i arbenigo yn y Cyfnod Sylfaen ar fy mhrofiadau addysgu proffesiynol olaf. Mewn unrhyw broffesiwn, mae’n gyfrifoldeb pwysig i sicrhau eich bod yn diweddarau eich gwybodaeth yn gyson er mwyn sicrhau yn ymwybodol o’r datblygiadau cyfredol ac arfaethedig yn y maes. Yn sicr, mae hyn yn her i athrawon heddiw, oherwydd natur y newidiadau parhaus sydd yn digwydd ym myd addysg. Mae cael dealltwriaeth newydd barhaus yn dod oddi wrth ymchwil sydd yn arwain at ddysgu ac sydd yn dylanwadu ar yr hyn sydd yn digwydd yn yr ystafell ddosbarth. Felly, mae’n holl bwysig i athrawon gynnal ymchwil yn agos at arfer er mwyn datblygu eu sgiliau a gwella eu harfer a chodi safonau’r dysgwyr. Credir felly y bydd y prosiect ymchwil hwn yn cyfrannu at hyn, gan adeiladu ar ddealltwriaeth gyfredol a llywio gwybodaeth ac arferion yr ymchwilydd.

1.2 Cefndir a chyd-destun

Dros y blynyddoedd diwethaf gwelwyd cynnydd yn y pwyslais a roddir ar sicrhau lles y plentyn mewn addysgu, gwelir hyn oddi wrth arolygiadau Estyn, lle cydnabyddir pwyslais pwysigrwydd lles mewn ysgolion.

Ffactor arbennig ac arwyddocaol wrth gyflwyno Fframwaith y Cyfnod Sylfaen yng Nghymru oedd ei bwyslais ar ddysgu trwy chwarae (Llywodraeth Cymru, 2008). Athroniaeth ganolog y fframwaith oedd sicrhau bod y plentyn yn ganolog i’r dysgu a’r addysgu. Bydd mwy o gyfleoedd i blant gymryd rhan mewn tasgau ymarferol fel bywyd go iawn megis datrys problemau gyda phwyslais ar ddatblygu creadigrwydd a dychymyg y plant.

1.3 Damcaniaeth

Cyn dechrau ar y prosiect barn gychwynnol yr ymchwilydd oedd bod dysgu trwy chwarae yn dylanwadu ar les y plentyn. Er hynny, teimlir nad yw'r cysylltiad rhwng dysgu trwy chwarae a lles yn ddigon amlwg yn yr ysgolion a dreuliwyd amser ynddynt. Bydd Pennod Pedwar o'r prosiect ymchwil yn herio'r syniad yma, wrth ymdrin ag atebion athrawon o gyfweliadau yn ymwneud â'u triniaeth nhw o ddysgu trwy chwarae a'i effaith ar les y plentyn.

1.4 Dulliau ymchwil

Er mwyn cyflawni'r prosiect ymchwil yma, defnyddir gwahanol ddulliau o ymchwil er mwyn dod o hyd i'r wybodaeth sydd yn angenrheidiol wrth ateb y cwestiwn ymchwil. Bwriedir defnyddio cyfweliadau, arsylwadau, dadansoddiad a gwerthusiadau o gynlluniau gwersi ac adolygiad beirniadol o lenyddiaeth yn y maes i geisio ateb y cwestiwn ymchwil sef a yw dysgu trwy chwarae yn dylanwadu ar les y plentyn.

Pennod 2: Adolygiad Llenyddiaeth

Canolbwyntia'r bennod hon ar y llenyddiaeth a archwiliwyd ac adolygwyd at ddiben ymchwil yr ymchwilydd. Yn dilyn y darllen a'r dadansoddi ar nifer o theoriâu yn ymwneud a'r hyn sydd wedi ategu at y ffordd mae'r Cyfnod Sylfaen yn cael ei weithredu heddiw, magwyd dealltwriaeth o bwysigrwydd sut mae'r Cyfnod Sylfaen wedi cael eu strwythuro er mwyn datblygiad y plentyn. Yn ogystal â hyn, archwiliwyd i lawer o adroddiadau gan Estyn sydd yn barnu effeithlonrwydd cwricwlwm y Cyfnod Sylfaen.

2.1 Y Cyfnod Sylfaen yng Nghymru

Cwricwlwm datblygiadol i blant tair i saith oed sydd yn annog plant i fod yn greadigol, i gael hwyl ac i fod yn ddychmygus drwy yw'r Cyfnod Sylfaen. (Llywodraeth Cymru, 2018, t. 3).

Mae yna ffocws cryf ar ddysgu yn yr awyr agored yn y Cyfnod Sylfaen ac yn ôl Llywodraeth Cymru (2014) dylid darparu cydbwysedd o dasgau lle ceir cyfleoedd i ddatblygu dysgu yn ymarferol gyda phrofiadau ysgogiadol. Yn aml, fe cyfeirir at y Cyfnod Sylfaen fel cwricwlwm sydd yn seiliedig ar chwarae gyda mwy o ffocws ar anghenion unigol plentyn sydd yn arwain at ddysgu weithredol sydd yn addas at blant ifanc o'r oedran yma:

Credwn yn gryf fod cyfleoedd chwarae yn bwysig ym mywydau plant a'u bod yn esgor ar fanteision o ran eu hiechyd, eu hapusrwydd a'u lles. Mae'n bwysig hefyd o ran gosod y sylfeini i alluogi pob plentyn i gyflawni ei lawn botensial fel oedolyn. (Llywodraeth Cymru, 2014, t. 3).

O fewn fframwaith y Cyfnod Sylfaen ceir saith maes dysgu sef:

- Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol
- Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Datblygiad Mathemategol
- Datblygu'r Gymraeg
- Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd
- Datblygiad Corfforol
- Datblygiad Creadigol (Llywodraeth Cymru, 2015, t. 8)

Yn ychwanegol at hyn, mae dogfennaeth gan y llywodraeth yn nodi'n glir bod "Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol wrth wraidd y Cyfnod Sylfaen, a dylid datblygu'r Maes Dysgu hwn ar draws y cwricwlwm." (Llywodraeth Cymru, 2008, t. 14).

Mynega Pound (2015, t. 14) bod Froebel yn ddyn enwog am ddweud bod chwarae yn waith plant. Gellir gweld ei ddylanwad heddiw yn y Cyfnod Sylfaen wrth iddo bwysleisio rôl chwarae fel dull dysgu sydd yn canolbwyntio ar y plentyn. Yn ôl Froebel, cynrychioli mwynhad a lles emosiynol yw chwarae sydd o fudd mawr i blentyn. Cydnabyddir trwy arsylwi ar famau gyda'u plant pwysigrwydd rôl y fam mewn dysgu gan arwain at y gred y dylai rhieni chwarae rhan agor iawn o fewn datblygiad addysg eu plant. O ganlyniad i'r arsylwadau yma, aeth ati i recriwtio athrawon benywaidd ar adeg lle ystyriwyd bod addysgu yn cael ei weld fel proffesiwn at ddynion. Ystyriodd Froebel ddatblygiad y plentyn trwy chwarae a dysgu'n weithredol. Cynlluniwyd ei gwricwlwm at oedran cyn-ysgol yn ofalus oedd yn seiliedig ar brofiadau dysgu allweddol. Roedd y dull cyfannol ac integredig hwn yn hyrwyddo pedwar syniad sylfaenol sef iaith a chwarae, gweithredu ar deimladau yn ogystal â meddwl.

Yn ôl gwerthusiad o'r Cyfnod Sylfaen gan Llywodraeth Cymru (2014) awgrymwyd “fod dewis gan y plentyn a dulliau addysgu archwiliol, corfforol, ac uniongyrchol yn gysylltiedig â lefel uwch o ymglymiad a lles.” (Waldron a Rhys a Taylor, 2014, t. 2 [Canfyddiadau Allweddol ynghylch Lles ac Ymglymiad Plant]). Llwyddiant arall a nodwyd yn y gwerthusiad oedd yr awgrym “bod cysylltiad cadarnhaol rhwng addysgeg y Cyfnod Sylfaen a mwynhad a brwdfrydedd plant i ddysgu”. (Waldron a Rhys a Taylor, 2014, t. 1 [Canfyddiadau Allweddol ar Blant a Theuluoedd]).

2.2 Lles – Beth yw lles?

Diffinnir lles yn ôl ‘The Good Childhood Report’ fel y ganlyn:

Well-being’ is a common topic of everyday conversations, yet differences in what people mean by this term abound. Happiness, relaxation, not being ill, having enough money or being successful are just some examples of what well-being can be taken to mean in different contexts. (The Good Childhood Report, 2018 t. 9).

Dyluniwyd graddfa lles ac ymglymiad gan Laevers (2005) er mwyn mesur lefelau lles er mwyn i ymarferwyr medru fesur pa mor effeithiol yw ansawdd yr amgylchedd dysgu sydd yn elfen hanfodol wrth gefnogi lles plentyn. Gan ddefnyddio'r raddfa lles ac ymglymiad yma gan Laevers (Gweler atodiad 1 a 2) gellir asesu nodweddion o ddysgu effeithiol. Drwy arsylwi o'r hyn mae'r plentyn yn gwneud ac yn dysgu, bydd hyn yn caniatáu dadansoddiad o lefelau lles ac ymglymiad y plentyn, gan arwain at yr ymarferwr i werthuso pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer y plentyn. Heb lefel uchel o ymglymiad, nid oes dysgu mewn gwirionedd.

2.3 *Dyfodol Llwyddiannus*

Cynhaliwyd adolygiad gan yr Athro Donaldson ledled Cymru er mwyn dod o hyd i farn ysgolion yng Nghymru yn 2014. Yn dilyn hyn, ymwelwyd gyda thua 60 o ysgolion o amrywiaeth gwahanol gan gynnwys siarad gyda phlant a phobl ifanc, yn ogystal ag edrych ar adroddiadau gan Estyn a pholisïau gan Lywodraeth Cymru. Cyfeiria teitl yr adroddiad gan Donaldson sef ‘Dyfodol Llwyddiannus’ at y pwysigrwydd sydd gan ysgolion dros sicrhau lles a llwyddiant i bob plentyn a pherson ifanc sydd yng Nghymru er budd eu dyfodol. Gwelwyd wrth yr adolygiad y canmolwyd yn bositif ar y ffordd mae’r Cyfnod Sylfaen yn gweithredu. Er hynny, dywed plant a phobl ifanc bod angen y cwricwlwm i fod â “ffocws ar sgiliau bywyd, hyder personol, sgiliau sylfaenol, sgiliau gwaith, cyngor gyrfa ac iechyd a lles”. (Llywodraeth Cymru, 2015, t. 3).

Cyniga Donaldson yn ei adolygiad o addysgu plant a phobl ifanc o fewn chwe Maes Dysgu a Phrofiad (MDaPh) yn hytrach na’i dysgu yn bynciol fel y ganlyn:

- Celfyddydau mynegiannol
- Iechyd a lles
- Dyniaethau
- Ieithoedd, llythrennedd a chyfathrebu
- Mathemateg a rhifedd
- Gwyddoniaeth a thechnoleg (Dyfodol Llwyddiannus, 2015, t. 39).

Wrth edrych ar y MDaPh ‘Iechyd a Lles’ yn benodol fe nodir yr “angen i blant a phobl ifanc brofi lles cymdeithasol, emosiynol a chorfforol er mwyn ffynnu a llwyddo yn eu haddysg.” (Dyfodol Llwyddiannus, 2015, t. 45). O fewn y MDaPh yma, bydd yn canolbwyntio ar helpu sut i ymdrin gyda materion a phryderon ynghylch dysgu plant a phobl ifanc i feithrin y sgiliau ymarferol ar gyfer bwyta’n iach. I ategu at hyn bydd y MDaPh yma yn rhoi cymorth i blant a phobl ifanc “fagu arferion a fydd yn gwella eu lles eu hunain a phobl eraill” (Dyfodol Llwyddiannus, 2015, t. 45) gan arwain at lai o anghydraddoldeb iechyd yn ogystal â gwella lles plant a phobl ifanc yn gyffredinol. Yn ganolog i’r MDaPh yma, mi fydd pob agwedd yn gysylltiedig at gyflawni pedwar diben y cwricwlwm.

2.4 *Dysgu trwy chwarae*

Nodwyd gan Burghard (1984) ar ôl treulio amser yn astudio anifeiliaid ifanc yn chwarae yn ogystal â phlant ifanc yn chwarae bod yna nifer o nodweddion chwarae, gan gynnwys bod y

gweithgaredd yn bleserus, o ddiddordeb, yn dibynnu ar ysgogiad i barhau ac yn y blaen. Amlyga'r nodweddion yma pa mor bwysig a defnyddiol yw chwarae fel modd o ddysgu. Nid yw plant yn cael eu gorfodi i chwarae, yn hytrach, mae'n beth naturiol bod plant yn chwarae ac yn mwynhau i chwarae.

Cred Froebel (1887) y gellir hyrwyddo pob maes o ddatblygu trwy chwarae. Y gall datblygiad corfforol gael ei ddatblygu drwy wneud ymarferion calisthenig, datblygiad cymdeithasol gael ei ddatblygu drwy blant yn cydweithio gyda'i gilydd, datblygu'r synhwyrau drwy archwilio a thrin pethau drwy chwarae yn ogystal â datblygiad deallusol yn cael eu datblygu trwy'r defnydd o ddynwared.

Dadleua Flood a Hardy (2013) yr angen o bryder o ran arsylwi ar blant wrth eu patrymau chwarae o ganlyniad i blant yn derbyn llawer mwy o deganau sydd yn cael ei gynhyrchu erbyn heddiw. Awgryma Flood a Hardy, o ganlyniad i hyn bod chwilfrydedd naturiol plant a phobl ifanc wedi lleihau. Mae llawer o deganau erbyn heddiw yn rhai rydych yn chwarae y tu fewn yn unig, gyda llawer ohonynt yn gemau rhyngweithiol trydanol, lle mae'r gêm yn penderfynu beth mae'r plenty yn gwneud. I gymharu pwysigrwydd iechyd a diogelwch nol yn yr wythdegau gyda heddiw, mae yna lawer fwy o ymwybyddiaeth iechyd a diogelwch heddiw, gan arwain at lai a llai o blant yn chwarae ar y strydoedd gyda'i gilydd ac ym myd natur. Heddiw, gwelir bod llawer o blant yn treulio ei hamser i gyd bron mewn tu fewn.

2.5 Lles - sut mae yn dylanwadu wrth i blant ddatblygu a thyfu

Erbyn heddiw, mae lles yn destun trafod mawr. Wrth ystyried hyn, dyma gysyniad o les:

The true measure of a nation's standing is how well it attends to its children – their health and safety, their material security, their education and socialization, and their sense of being loved, valued, and included in the families and societies into which they are born. (UNICEF, 2007, t. 1)

Cynhyrchwyd Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Plant (CCUHP) ar gyfer plant rhwng 0 - 18 blwydd oed gan bennu'r anghenion sylfaenol ar gyfer pob plentyn, lle and oedd pob un yn derbyn. (Alderson, 2008). O ganlyniad i hyn, roedd yna arwydd o gynnydd sylweddol o ran cysyniad hawliau plant. O fewn y CCUHP, mae yna 54 erthygl i gyd, gydag erthyglau 43-54 yn esbonio sut mae'r llywodraeth ac oedolion fod i gydweithredu er mwyn sicrhau bod hawliau plant yn cael eu cefnogi. Awgryma Croke a Crowley (2006) bod angen newid dramatig o ran y ffordd mae'r gymdeithas a'r gyfraith yn edrych ar blant er mwyn sicrhau bod y CCUHP yn cael ei weithredu yn llawn. Yn ychwanegol at hyn, dywed Lansdown (2001, dyfynnwyd yn Foley a Roche a Tucker, 2001, t. 93):

The welfare model of childcare has perpetuated the view that children lack the capacity to contribute to their own well-being or do not have a valid and valuable contribution to make (Lansdown, 2001, t. 93).

Serch hynny, mae rhai oedolion yn mynnu nad yw plant na phobl ifanc yn medru gwneud penderfyniadau o ganlyniad bod yn anaeddfed (Tomlinson, 2008). Oherwydd hyn felly, mae'n amlwg bod llawer o oedolion yn ei gweld yn anodd derbyn y ffaith bod gan blant a phobl ifanc hawliau (Alexander, darllenwyd yn Franklin, 1995).

Tra bod dadl Tomlinson (2008) efallai'n gywir mewn rhai sefyllfaoedd, rhaid nodi bod angen sicrhau ein bod yn canolbwyntio yn fwy ar leisiau pob plentyn a person ifanc, fe ddylent gael eu clywed, cael eu parchu, a'u gwerthfawrogi yn ein cymdeithas heddiw. (Welch, darlennwyd yn Jones et al. 2008). Ychwanega Aasen a Waters (2006) dylai ymarferwyr sicrhau bod plant yn cael eu gwerthfawrogi fel unigolion, bod eu hawliau yn cael eu hystyried, yn cael eu parchu am roi syniadau yn ogystal â darparu digonedd o gyfleodd i ddatblygu eu datblygiadau personol a chymdeithasol.

Cred Margaret McMillan (1919) bod plant yn perfformio yn wael yn yr ysgol oherwydd nad oeddynt wedi cael eu paratoi yn ddigonol ar gyfer dysgu yn y blynyddoedd cynnar.

Arweiniodd hyn at ddamcaniaeth McMillan a'i chwaer Rachel i weithio gyda phlant ifanc er mwyn dod o hyd i ffyrdd o liniaru effeithiau o dlodi. Adlewyrchir hyn yn ystod y cyfnod o waith wnaethant er mwyn gwella iechyd a lles plant. Ffocyswyd ar iechyd a'r ffaith bod y plant yn medru mynegi eu hunain er mwyn cymryd eu lle mewn cymdeithas gyda'r bwriad o ddarparu prydau iachus, awyr iach, baddonau ac ymarfer corff er mwyn gwella lles y plant. Dywed fod angen profiad ar blant fel mae angen bwyd arnynt yn ogystal â cherddoriaeth a dawnio amrywiol, straeon a chwarae a phrofiad rhydd. Un o'i phrif negeseuon o ran addysg a gofal plant oedd na all blant dyfu a dysgu'n effeithiol os ydynt yn oer, yn llwglyd neu yn sâl.

Dengys bod athroniaeth McMillan yn deillio oddi ar waith Froebel ac yn rhoi pwyslais mawr ar ddefnyddio'r ardd fel man y gall plant ddysgu a chwarae. Erbyn heddiw, gellir gweld dysgu yn yr awyr agored yn bwysicach nag erioed. Mae yna ddirywiad cyflym o ran y nifer o blant sydd yn chwarae ac yn dysgu y tu allan. Gellir cysylltu hyn gyda llawer o ffactorau gan gynnwys diffyg lle yn yr awyr agored er mwyn chwarae ynddi, yn ogystal â gormod deledu a gemau electronig. Arweinia'r dirywiad yma mewn chwarae a dysgu yn yr awyr agored at broblemau megis cynnydd mewn problemau iechyd, gordewdra ymhlith plant, dim datblygiad corfforol, diffyg dychymyg ac annibyniaeth yn ogystal â diffyg gallu er mwyn

datrys problemau. (Action Medical Research, 2011). Dyma rai rhesymau o ran pam mae dysgu a chwarae yn yr awyr agored wedi dod i ben mewn llawer o amserlennu dyddiol plant yn y Cyfnod Sylfaen. Gellir cyflawni'r saith maes dysgu y tu allan gan annog plant i gymryd risgiau o dan oruchwyliaeth sydd yn eu hysgogi ac yn eu herio.

Agwedd pwysig mae'n rhaid i ymarferwyr sydd yn gweithio gyda phlant a phobl ifanc fod yn gyfarwydd gydag yw'r model Hierarchaidd Anghenion gan Maslow (1943) sydd yn cael ei gynrychioli fel pyramid (Gweler atodiad 3). Mae'r model Hierarchaidd yn nodi y dylai ymarferwyr taro pob angen un ar y tro gan ddechrau ar waelod y pyramid gyda'r angen amlwg o oroesi drwy gael amser i orffwys, bwyd, dwr a gwres. Pan fydd anghenion y lles corfforol ac emosiynol yn iawn, dyma'r amser lle ddylai ymarferwyr ymwneud ac anghenion uchaf y pyramid. Cysyllta hyn gyda datblygiad plentyn o theory McMillan (1919) gan na fydd plentyn sydd yn oer neu'n llwglyd y gallu i ymateb nac i ymgysylltu yn llawn gyda gweithgareddau a gynlluniwyd. Yn yr un modd, gall blentyn sydd wedi cynhyrfu neu blentyn sydd yn anhapus ei chael yn anodd cymryd rhan mewn gweithgareddau dyddiol yn yr ystafell ddosbarth.

2.6 Crynodeb

Cynhyrchwyd adroddiad gan Estyn (2011) yn edrych ar Llythrennedd yn y Cyfnod Sylfaen yn benodol. O fewn yr adroddiad, fe nodwyd bod lles y plant wedi gwella o ganlyniad i'r gymhelliant ar ddysgu. Wrth ystyried hyn, gwelir bod fframwaith y Cyfnod Sylfaen yn cael effaith cadarnhaol ar les plant:

...caiff cyfranogiad a mwynhad y plant a'u hagweddau at ddysgu eu gwella, yn enwedig trwy'r cyfleoedd cynyddol sydd ar gael ar gyfer dysgu sy'n cael ei ddechrau gan y plant a dysgu yn yr awyr agored." (Estyn, 2011, t. 6).

Yn ychwanegol at hyn, dywed yn yr adroddiad bod ymddygiad yn ogystal â phresenoldeb plant wedi elwa oddi wrth y fframwaith "gan fod y plant wedi ymgysylltu mwy, maent yn awyddus i fynychu'n rheolaidd er mwyn cael mwy o fwynhad o'u dysgu." (Estyn, 2011, t. 6).

Er bod llawer o ymchwil a theori i gael yn ymwneud a dysgu trwy chwarae, a llawer o ymchwil a theori wedi cael eu dweud a'i gydnabod am les, does dim llawer o bethau wedi cael ei ddweud am y ddau gyda'i gilydd.

Pennod 3: Methodoleg

3.1 Dulliau ymchwil

Er mwyn cynnal yr ymchwiliad yma, roedd yn rhaid dewis mwy nag un dull ymchwilio. Y rheswm dros hyn oedd er mwyn sicrhau fy mod yn casglu digon o wybodaeth er mwyn dod i gasgliad ar ddiwedd y prosiect er mwyn ateb y cwestiwn ymchwil. Nghwestiwn.

Penderfynwyd defnyddio cyfweiliadau, arsylwadau yn ogystal ag edrych ar waith y plant, cynllunio'r dosbarthiadau, a sut mae'r dosbarth wedi cael ei gynllunio.

Mae gwneud cyfweiliad yn un dull er mwyn casglu data mewn prosiect ymchwil. Gyda hyn mewn golwg, mae'n ffordd dda er mwyn dod o hyd i farn pobol gan gynnwys esiamplau o sefyllfaoedd go iawn sydd wedi digwydd. Mantais arall o ddefnyddio cyfweiliad fel dull yw'r modd i gasglu gwybodaeth fanwl gan addasu'r cwestiynau a pharatowyd yn ôl yr ymatebion a geir yn ystod y cyfweiliad. Serch hynny, mae cyfweiliadau yn cymryd llawer o amser ac nid yw'n ddelfrydol mewn cyd-destun bywyd ysgol brysur, a gall fod yna beryg o ofyn cwestiynau arweiniol ar adegau sydd yn camarwain ar yr ymchwil a gesglir. Mae mwy i gynnal cyfweiliad na holi cwestiynau ac yna derbyn atebion, yn enwedig mewn cyd-destun prosiect ymchwil. Gyda hyn mewn golwg, mae yna wahanol fathau o gyfweiliadau y medrwch gynnal, boed yn gyfweiliad anffurfiol, cyfweiliad ffurfiol neu hyd yn oed cyfweiliad grŵp.

Dull ymchwil arall a ddefnyddiwyd oedd arsylwadau. Trwy arsylwi ar blant yn ystod y gwersi mae hyn yn sicrhau bod y dystiolaeth a gesglir gan yr ymchwilydd yn dangos y plant yn naturiol wrth ryngweithio yn y dosbarth. Cyfeiria Denscombe (2010, t. 196) at hyn lle dywed bod arsylwi yn cynnig ffordd benodol o gasglu data i'r ymchwilydd. Nid yw arsylwi yn dibynnu ar yr hyn mae pobl yn ei ddweud na'r hyn maent yn gwneud. Drwy arsylwi, mae'n tynnu ar dystiolaeth uniongyrchol ar yr hyn sydd yn digwydd sydd yn galluogi i ddatblygiadau pellach drwy ffurfio cysylltiad rhwng theori ac ymarfer. Anfanteision o ddefnyddio arsylwi fel dull ymchwil yw'r ffaith gall y cofnod arsylwi fod yn anghywir ac yn unochrog gan eich bod ond yn gweld yr hyn rydych yn disgwyl i weld. Ffactor arall sydd yn anfanteisiol o ddefnyddio'r dull yw bod eich presenoldeb yn y dosbarth yn arsylwi yn dylanwadu ar yr hyn mae'r plant yn eu gwneud ac eich bod ddim yn gweld yr ymddygiad arferol.

3.2 Moeseg

Pwysig yw ystyried moeseg wrth gynnal prosiect ymchwil. Fe lynwyd at ganllawiau BERA (2018) wrth wneud yr ymchwil yma er mwyn sicrhau bod yr ymchwilydd yn casglu ymchwil a thystiolaeth yn foesegol ac yn broffesiynol. Darparwyd ffurflen foeseg i'r cyfranogwyr oedolion oedd yn cymryd rhan mewn cyfweiliadau (Gweler atodiad 4) oedd yn nodi yn glir nad oedd unrhyw fanylion personol megis enwau plant, athrawon nac oedolion eraill yn cael eu cofnodi ar unrhyw achlysur yn wrth gyfrannu at y prosiect ymchwil yma. I ychwanegu, pwysig yw cydnabod a sicrhau bod y cyfranogwyr yn teimlo'n gyfforddus wrth gynnal yr ymchwil a bod ganddynt yr hawl i dynnu yn ôl ar unrhyw adeg.

3.3 Cyfyngiadau y fethadoleg

Profwyd heriau wrth ddefnyddio'r dulliau ymchwil. Roedd diffyg amser yn her wrth gynnal cyfweiliadau gydag athrawon o ganlyniad i amserlen brysur yr ysgol. O ganlyniad i hyn, fe fyddai wedi bod yn ddefnyddiol llunio holiaduron a'i ddosbarth at athrawon digon o flaen llaw gan ganiatáu amser iddynt i'w lenwi gan greu fwy o ddata a barn amryw o athrawon.

Ffactor arall oedd yn cyfyngu ar yr ymchwil oedd y ffaith y seliwyd y cwestiwn ymchwil ar y Cyfnod Sylfaen yn unig yn hytrach na'i selio ar draws ystod oedran Cynradd i gyd. Petai amser i ehangu ar yr ymchwil hyn eto, ychwanegir Cyfnod Allweddol Dau at y cwestiwn ymchwil gan fyddai modd casglu mwy o dystiolaeth ar y testun.

Pennod 4: Canlyniadau a Thrafodaeth

Bwriedir astudio a dadansoddi'r canlyniadau a deilliwyd wrth ddefnyddio y fethadoleg a gyfeiriwyd atynt ym mhennod 3. Bwriedir cyfeirio at ganlyniadau'r arsylwadau yn gyntaf ac yna'r canlyniadau'r cyfweiliadau gan wneud cyfeiriadau at yr hyn a ganfuwyd yn yr adolygiad llenyddiaeth.

4.1 Arsywlwadau

Mae arsylwi yn rhan ganolog o gwricwlwm y Cyfnod Sylfaen, ac mae'n statudol bod ymarferwyr sydd yn gweithio a phlant yn arsylwi yn rheolaidd. Trwy arsylwi plant yn rheolaidd, mae'n galluogi ymarferwyr i gynllunio a darparu gweithgareddau sydd ei angen at anghenion dysgu unigol plant. Dylai arsywlwadau fod yn flaenoriaeth ar ddatblygiad plentyn sydd yn galluogi i ddatblygiadau pellach ddigwydd, hynny yw, ffurfio cysylltiad rhwng theori ac ymarfer. Drwy gofnodi arsywlwadau, galluogir i ymarferwyr nodi patrymau ymddygiad yn ogystal ag unrhyw newidiadau ymddygiadol gan blentyn boed yn negyddol neu'n gadarnhaol. Drwy arsylwi ar blant yn rheolaidd mae'n galluogi i ymarferwyr gynllunio cwricwlwm priodol sydd yn darparu ystod o ddysgu gwahanol o fewn un dosbarth.

Gellir rhannu chwarae mewn dwy ffordd, sef chwarae sydd yn strwythuredig a chwarae rhydd. Arsyldwyd ar y chwarae oedd yn strwythuredig ac wedi cael ei gynllunio a'i harwain gan oedolion cynorthwyol y dosbarth. Gall chwarae strwythuredig fod yn defnyddio iawn ond, mae yna beryg y bydd plant yn colli diddordeb os mae yna ormod o arweiniad gan oedolion - gwelwyd hyn wrth arsylwi mewn dosbarth ar adegau. Er hynny gwelwyd bod y gefnogaeth gywir yn cael eu cynnig i'r plant gan amlaf er mwyn darparu gwerth chwarae strwythuredig o fewn y dosbarth. Gwelwyd yr oedolion darparu cefnogaeth drwy ddangos y sgiliau, ac yna'r plant ceisio rhoi cynnig iddo eu hunain.

Sefydlwyd yr ymagwedd 'Montessori approach' at addysg gan Maria Montessori (1949) Hyrwyddodd y syniad bod gan blant fwy o allu i ddysgu pan cânt eu haddysgu trwy ddefnyddio dull ymarferol mewn amgylchedd wedi cael ei lunio yn ofalus. Sylweddolodd Montessori ar bwysigrwydd darparu ysgogiad priodol i blant ar ôl treulio amser yn gweithio ac yn ymweld â chlinig yn Rhufain yn 1896. Arsyldodd ar yr ymatebion cadarnhaol plant pan gawsant y cyfle i weithio gyda deunyddiau go iawn. Gwelwyd y potensial mawr cafodd plant pan roeddent mewn amgylchedd lle'r oedd cyfarpar dysgu priodol wedi cael eu diwallu ar gyfer anghenion datblygiadol y plant. Sefydlwyd tŷ plant ei hunan, lle'r oedd hi yn teimlo

yn hyderus yn y ffaith y byddai'r amgylchedd wnaeth greu yn rhoi cyfle i blant ddysgu hyd eithaf eu gallu. Teimlai hefyd y byddai'n le lle byddai plant yn cael eu trin yn gyfartal a gyda pharch. Cred Montessori mai dyma'r ffordd fwyaf llwyddiannus o addysgu plant.

Argymhella Montessori (1949) y dylai'r oedolyn ddangos y sgiliau penodol yn glir yn gyntaf, gyda'r plentyn yn gwylio yn ofalus fel ei bod yn medru copïo yn union yr oedd yr oedolyn yn gwneud. Dadleuodd Montessori fod plant yn hoffi cyflawni at berffeithrwydd, ac felly mae hyn yn ddull sydd yn ysgogi'r plant. Oherwydd hyn, mae'n amlwg roedd Montessori yn gredwr cryf dros gael gweithgaredd strwythuredig ar gyfer plant.

Yn wahanol i chwarae strwythuredig, nid yw chwarae rhydd yn cael ei harwain gan oedolion. Arsylwyd hyn tra allan yn casglu tystiolaeth yn Ysgol A. Mae'n wir i ddweud mai'r oedolion oedd yn darparu'r offer, deunyddiau ac adnoddau er mwyn bod y plant yn medru chwarae yn rhydd, ond nid yw'r plant yn cael arweiniad o'r hyn sydd yn rhaid iddynt wneud.

Cred Flood a Hardy (2013) bod chwarae rhydd yn rhoi fwy o gyfle i blant ddysgu o'i gymharu â chwarae strwythuredig oherwydd bod y plant yn fwy brwdfrydig i greu eu hunain. O fewn chwarae rhydd, arsylwyd ar y ffordd roedd plant yn cyfarwyddo ac yn gweithio allan pethau dros eu hunain. O ganlyniad i hyn, credir bod plant yn ennill dealltwriaeth ddyfnach o'r hyn maent yn gwneud drwy chwarae rhydd. Gall blant chwarae yn rhydd ar ben eu hunain, mewn grwpiau neu hyd yn oed mewn paruau.

Dadleua Flood a Hardy (2013) heddiw bod yna bryder bod gormod o chwarae plant yn strwythuredig ac yn cael eu harwain gan oedolion. Canlyniad o hyn wedyn yw bod plant ddim yn cael amser i weithio allan dros eu hunain a gweithio yn annibynnol. Er mwyn pwysleisio hyn, cefnoga Estyn y ddadl hon, lle ddywed bod yr ysgolion sydd yn gweithredu a hyrwyddo'r Cyfnod Sylfaen yn llawn ac yn dda gan ddweud bod: "plant yn fwy annibynnol oherwydd eu bod yn cael mwy o gyfleoedd i feddwl drostynt eu hunain a defnyddio medrau datrys problemau" (Estyn, 2011, t. 5).

Wrth arsylwi yn nosbarthiadau Cyfnod Sylfaen Ysgol A, gwelwyd cydbwysedd rhwng gweithgareddau oedd yn chwarae rhydd, a gweithgareddau oedd yn strwythuredig gyda ffocws clir o dan arweiniad oedolyn. Gwelwyd bod y dosbarthiadau gydag amrywiaeth o bethau oedd yn cyfoethogi ysgogiad y plentyn at ddysgu gyda llawer o arddangosfeydd lliwgar oedd yn arddangos gwaith y plant. Gwelwyd mynediad rhydd i blant rhwng yr ystafell ddosbarth a'r awyr agored gyda chynllun yr ystafelloedd dosbarth yn gweithio yn dda, gan gynnig cyfleoedd i'r plant fod yn annibynnol, i ymchwilio, i ddarllen ac yn y blaen.

Gwelwyd amryw helaeth o adnoddau gwahanol oedd yn darparu cyfleoedd cyfartal ar gyfer plant y dosbarthiadau lle'r oedd hyn yn galluogi plant i atgyfnerthu'r dysgu presennol yn ogystal â meithrin a chaffael sgiliau newydd.

Amgylchedd Dysgu

Yn deillio o'r hyn a ddysgwyd oddi wrth dull Montessori, mae angen i ymarferwyr y Cyfnod Sylfaen ystyried yr amgylchedd cyfan, dan do ac yn yr awyr agored, a sut caiff hyn effaith ar les y plant. Mae angen sicrhau bod y cynllunio yr un mor effeithiol ar gyfer yr amgylchedd awyr agor a sydd yn yr ystafell ddosbarth. Dylai'r amgylchedd dysgu ddarparu cyfoeth o bosibiliadau a chydloedd dysgu ar draws pob un o'r saith Maes Dysgu.

Elfen allweddol arall o chwarae strwythuredig llwyddiannus yw bod y gweithgaredd wedi cael ei anelu ar y lefel cywir ar gyfer y plant. Nid oes unrhyw bwynt cyflwyno gweithgaredd i blant sydd tu allan i'r parth ddatblygiad procsimol fel dywed Vygotsky. Os yw'r gweithgaredd y tu hwnt i allu'r plentyn hyd yn oed gyda chymorth oedolyn, arweinir hyn yn y pendraw at yr oedolyn yn gwneud y gweithgaredd ar gyfer y plentyn, ac nid yw hyn yn helpu'r dysgu. Dylai'r gweithgareddau sydd yn cael ei osod herio'r plant, ond nid yn du hwnt i alluoedd y plant. Ni ddylai ymarferwyr deimlo bod yn rhaid i blant gynhyrchu darnau o waith y medrwch gyflwyno ar gyfer rhieni. Yn hytrach, dylent ganolbwyntio ar fwynhad y plant wrth ddysgu'r hyn maent yn gwneud.

Beth bynnag mae'r plant yn gwneud, boed yn chwarae rhydd neu'n chwarae sy'n strwythuredig, yn amlwg mae yna rôl allweddol a hanfodol gan yr oedolyn. Gyda chwarae rhydd, mae rôl yr oedolyn yn ymwneud yn bennaf gyda darparu offer, deunyddiau ac adnoddau. Gall yr oedolyn hefyd helpu i gefnogi ac ymestyn y chwarae rhydd i blant trwy roi awgrymiadau neu ofyn cwestiynau sydd yn herio'r meddwl. O fewn chwarae strwythuredig, mae'r oedolyn yn treulio amser yn cynllunio gweithgareddau sydd yn briodol i oedran/cam cyrhaeddiad y plentyn. Mae'r oedolyn yn casglu adnoddau ac offer, ac yna fel arfer yn cyflwyno ac yn egluro'r gweithgaredd. Yn ystod y gweithgaredd, gall yr oedolyn fodelu'r sgiliau y bydd y plentyn yn eu caffael. Tra bod y plentyn yn cymryd yn y gweithgaredd, bydd yr oedolyn y cydnabod ymdrechion y plentyn. Trwy gefnogi plant y neu chwarae a thrwy arsylwi ar ddefnydd y plant o ddeunyddiau maent yn defnyddio y medrant asesu ar ddatblygiad a chynnydd y plant sydd yn arwain at gynllunio profiadau'r plant ar gyfer y dyfodol.

4.2 Cyfweiliadau

Wrth gyfwrdd gydag athrawes Cyfnod Sylfaen roedd o'r farn bod y profion llythrennedd a rhifedd yn rhoi gormod o bwysau ar blant ac nid oedd lle iddynt o fewn y fframwaith Cyfnod Sylfaen. Dywedwyd nad oedd o unrhyw fantais i gael y profion yma o fewn y cwricwlwm. Mynegwyd bod gan blant sydd â hunan-barch isel ymwybyddiaeth o'u hanawsterau o ran gwneud gwaith yn yr ysgol, a bod y profion yma yn ychwanegu at y teimlad bod y plant ddim yn teimlo yn dda am eu hunain. Felly a yw lles y plant wir yn cael ei feddwl a'i hystyried yng nghyd-destun bod plant blwyddyn dau yn cymryd rhan yn y profion cenedlaethol yma. Ymhelaethwyd am bryder arall o ganlyniad i effaith cynnal profion ar blant saith mlwydd oed yw'r pwysau ar yr athrawon i addysgu yn benodol tuag at y prawf. Fe nodir yng nghwricwlwm y Cyfnod Sylfaen mai un o'r egwyddorion yw bod plant yn cymryd perchnogaeth o'u dysgu:

Dylai'r ddarpariaeth addysgol i blant ifanc fod yn gyfannol, gyda'r plentyn wrth wraidd unrhyw gwricwlwm a gynllunnir. Mae'n golygu bod ymarferwyr yn deall, ysbrydoli a herio potensial plant ar gyfer dysgu. (Yr Adran Addysg a Sgiliau, 2015, t. 4).

Yn ôl cwricwlwm y Cyfnod Sylfaen, mae'r ethos yn berthnasol i gam dysgu'r plentyn, ac nid o reidrwydd oedran y plentyn neu unrhyw anghenion dysgu penodol a "dylai plant symud ymlaen i gamau nesaf eu dysgu pan fyddant yn barod yn ddatblygiadol ac ar eu cyflymder eu hunain." (Yr Adran Addysg a Sgiliau, 2015, t. 3). Gan gofio hyn, mae'r profion cenedlaethol yn dechrau ar gyfer plant sydd ym mlwyddyn 2, golyga hyn bod angen i bob plentyn fod yn barod am brawf.

Rhaid gofyn y cwestiwn pam mae Llywodraeth Cymru yn meddwl ei bod hi'n anghenrheidiol i gyflwyno profion i'r oedran yma. Onid yw hyn yn gamgymeriad gan nad yw'n bwysig bod ein dysgwyr yn hapus, yn hyderus ac yn ddysgwyr annibynnol yn hytrach na mesur llwyddiant cynnydd o ganlyniad y sgôr mewn prawf?

Cyfweld a Phennaeth y Cyfnod Sylfaen

Mae angen i blant allu gwneud dewisiadau a chymryd rhan mewn profiadau sydd o ddiddordeb iddynt. Clyma hyn gyda'r hyn esboniwyd ym mhennod 2 am erthyglau'r CCUHP. Wrth edrych ar erthygl 12 yn benodol sydd yn bwysig dros ben sef pwysigrwydd llais y plentyn o fewn cynllunio'r dosbarth. Wrth gyfwrdd a Phennaeth y Cyfnod Sylfaen yn Ysgol A gofynnwyd y cwestiwn 'A yw llais y plentyn yn cael eu hystyried wrth gynllunio'r dysgu? Sut rydych yn sicrhau hyn?' Mynegwyd am y ffaith eu bod yn y Cyfnod Sylfaen yn cynllunio fesul pythefnos a bod llais y plentyn yn cael ei ddefnyddio wrth gynllunio'r ddarpariaeth

barhaus. Dywed bod angen llawer o anogaeth ac ysgogaeth ar y plant er mwyn creu syniadau eu hunain ar gyfer y ddarpariaeth barhaus yn enwedig ar ddechrau'r flwyddyn, ond erbyn i'r plant cael amser i setlo gyda'r arfer y byddant ar ddiwedd y flwyddyn yn llawn syniadau. Mae gan bob dosbarth Cyfnod Sylfaen yn yr ysgol gydag arddangosfa 'Llais y Plentyn' lle byddai'n plant yn cael cyfle i ysgrifennu syniadau a'i rhoi i fyny ar yr arddangosfa. Oddi wrth hyn, byddai'r syniadau yn cael ei drosglwyddo i'r ffeiliau cynllunio. I ychwanegu at hyn, dywed y byddant yn osgoi dweud er enghraifft "Beth hoffech chi wneud yn y twba tywod" gan y byddai hyn yn cyfyngu ar greadigrwydd y plant. Pan fyddai'r syniadau yma wedi cael ei drosglwyddo i'r ffeiliau cynllunio, byddant yn cofnodi os mae syniad plentyn ydoedd drwy roi llun o wyneb hapus. (Gweler atodiad 5)

Lles

Pan fydd gan blant ymdeimlad da o les, maent yn teimlo'r rhyddid i archwilio ac i wthio ei sgiliau i'r eithaf gan alluogi i adeiladu ar eu hunanwerth fel rhan o'u lles. Mae canmoliaeth yn annog plant i wneud hyn, ac ar y cyd gyda phrofiadau dysgu sydd yn datblygu yn sicrhau ei bod yn gwybod cynnydd a datblygiad eu hunain. Mae plant yn dysgu drwy archwilio, ac fel ymarferwyr, mae'n rhaid i ni ganiatáu rhyddid iddynt brofi annibyniaeth. Rydym yn gwybod bod anghenion plentyn yn newid o fewn sefyllfaoedd gwahanol o fewn diwrnod, ac mae'n rhaid i ni allu darllen a bod yn sensitif dros les y plentyn. Clyma hyn gyda graddfa lles ac ymglymiad Laevers (2005) sydd yn medru mesur ansawdd yr amgylchedd dysgu sydd yn hanfodol wrth gefnogi lles plentyn.

Wrth wneud ymchwil yn Ysgol A, derbyniwyd dau blentyn i ddosbarthiadau'r Cyfnod Sylfaen tra roedd cyfnod yr ymchwilydd yn dechrau yn yr ysgol. O deulu Rwmaneg y daw'r ddau blentyn yma, a dim un ohonynt wedi cael profiad mewn amgylchedd dysgu/ysgol o'r blaen. Yn syth, blaenoriaeth yr ysgol oedd cael y ddau ddisgybl wedi i ymgartrefu mewn i'r dosbarth er mwyn lles y ddau. O ganlyniad bod y ddau blentyn yma heb gael profiad mewn amgylchedd dysgu ac ysgol o'r blaen, roedd angen sicrhau bod plant dosbarthiadau'r Cyfnod Sylfaen, athrawon a chynorthwyon yn modeli arfer cymdeithasol da iddynt. Yn y gorffennol, mewn sefyllfa eisoes, byddai staff yr ysgol wedi mynd ati i greu cerdiau fflach gydag amrywiaeth o luniau er enghraifft, cot, bag, tŷ -bach ac yn y blaen. Maent eisoes wedi gorffen gwneud hyn ac wedi sylweddoli erbyn hyn, ei bod yn cyfyngu ar lefaredd y plentyn.

Mewn cyfweiliad arall gydag aelod o staff oedd yn gyfrifol am roi ymyraethau i blant, siaradwyd am y modd sut mae'r ysgol yn teimlo am bwysigrwydd lles. Bellach, mae'r ysgol

wedi bod yn defnyddio'r dull 'speakr' yn yr ysgol ers dros dair blynedd nawr. Arweiniwyd y strategaeth 'speakr' am y tro cyntaf o ganlyniad i broblemau ymddygiad gan ddisgyblion ym mlwyddyn chwech. Gydag athrawon mor brysur, roedd y strategaeth yma yn rhoi cyfle i'r plant yn y bore i dracio'r disgyblion yn y bore gan roi dewis iddynt ddail a'i rhoi neges, teimlad neu frawddeg. Gall blant dangos y neges at yr athro/athrawes ddosbarth, pennaeth yr ysgol neu'r aelod o staff sy'n gyfrifol am ymyrraeth y plant. Gan ddefnyddio'r strategaeth yma, mae'n ffordd o gyfathrebu lle mae'r plant yn teimlo eu bod yn cael eu clywed. (Gweler atodiad 6 a 7). Bob bore, mae'r plant yng Nghyfnod Allweddol Dau yn cael cyfle i fewngofnodi i 'speakr' a danfon neges gyfrinachol. Yn dilyn hyn, mae staff yr ysgol yn edrych trwyddo gan edrych am batrymau er enghraifft, plentyn yn dweud ei bod yn flinedig bob dydd wythnos hon. Cefnogir hyn gan Tomlinson (2008) sydd yn pwysleisio bod angen sicrhau ein bod yn canolbwyntio ar leisiau plant, eu bod yn cael eu clywed, yn cael eu parchu ac yn cael eu gwerthfawrogi.

Gall plant anfon neges at eu dirprwy athro at y dirprwy, neu at y staff a wnaeth ymyriadau. Trwy ddefnyddio'r dull hwn mae yna gyfathrebu ac mae plant yn teimlo fel eu bod yn cael eu clywed. Bob bore, mae plant yn anfon neges, sydd i gyd yn gyfrinachol ac mae'r staff yn edrych trwyddynt yn edrych ar batrymau a phresenoldeb yn unig - pethau gall effeithio ar addysg. Trwy edrych drwyddo, gallwch dynnu sylw at batrymau megis plentyn yn teimlo'n flinedig bob dydd yr wythnos hon. Gan ddefnyddio'r dull yma, mynegwyd pryder gan ddisgyblion wrth fewngofnodi ym mis Mai y llynedd o ganlyniad i deimlo'n ofnus i'r profion cenedlaethol. Arweinir hyn at drafodaeth ddosbarth er mwyn tawelu'r nerfau am y profion.

Ymddengys bod y dull yma yn ffordd ddefnyddiol o gadw cofnod o'r holl ddywed gan blentyn, ac yn achos yr Ysgol hon, nid yn unig mae wedi delio a lles ond wedi helpu achosion gydag ymddygiad plant a sefyllfaoedd gyda rhieni. Er mwyn arwain plant y Cyfnod Sylfaen at y dull yma, maent yn gwneud rhywbeth syml wrth ddod i'r dosbarth yn y bore lle maent yn rhoi ei enw ar bwys wyneb hapus, trist neu grac.

Pennod 5: Casgliad

Bwriedir crynhoi yr hyn a ganfuwyd wrth gynnal yr adolygiad llenyddiaeth a'r ymchwil gweithredol yn y bennod hon a thrafod sut mae'r canlyniadau wedi ateb y cwestiwn ymchwil sef 'A yw dysgu trwy chwarae yn dylanwadu ar lles y plentyn?' ar ôl dod a'r adolygiad llenyddiaeth a'r ymchwil personol ynghyd, credir eu bod wedi bod o fudd mawr i'r ymchwilydd er mwyn medru ateb y cwestiwn y prosiect ymchwil yma.

Ymddengys fod y Cyfnod Sylfaen wedi datblygu oddi wrth amrywiaeth o theorïau yn ogystal â llawer o ddulliau rhyngwladol eraill, Mae'r dadleuon a roddwyd yn dangos yn gryf bod chwarae yn gysyniad dadleuol iawn ac mae'r ffordd y caiff ei ddeall yn amrywio ar draws diwylliannau, ond yn y bôn mae'r theori a ddefnyddir yn dibynnu ar sut mae'r llywodraeth a'r gymdeithas yn ystyried addysg plant a phobl ifanc. Dengys yn amlwg bod rôl chwarae yn cael ei ategu yn y modd mae plentyndod yn cael ei hadeiladu. Oblegid hyn, yn sicr dylid darparu profiadau chwarae dan do ac awyr agored i blant gan staff ac ymarferwyr sydd yn gwerthfawrogi'r ddau yn gyfartal.

Yr her i ymarferwyr heddiw yng Nghymru yw ailystyried gwerth chwarae yn dysgu ac ystyried sut gellir ei ddefnyddio bob dydd er mwyn hwyluso dysgu'r plant, gan gofio am bwysigrwydd lles y plentyn. Mae'r canfyddiadau oddi wrth ymchwil PISA (OECD, 2017) yn dangos sut y gall athrawon, ysgolion a rhieni wneud gwahaniaeth i les plant a phobl ifanc. Dylai cwricwlwm sydd wedi cael ei ddylunio i blant cael cred gryf yn y defnydd o chwarae, ac mae'n bwysig fel ymarferydd i sicrhau bod yr elfen o chwarae yma yn cael ei sicrhau fel rhan o addysg y plant. Ar ddiwedd y dydd, mae gan blant ble bynnag maent yn byw, yn tyfu ac yn datblygu yr hawl i chwarae, ac mae hyn yn dylanwadu ar les y plentyn.

Prif wendid y prosiect ymchwil hwn oedd y diffyg amser i wneud ymchwil cynradd yn yr ysgol a leolwyd ar brofiad addysgu proffesiynol. Fodd bynnag, teimlir roedd yr ymchwil cynradd gwnaeth yr ymchwilydd yn ddefnyddiol ac yn fuddiol dros ben. Petai yr ymchwilydd yn cael y cyfle i wneud ymchwil pellach yn y maes hwn, byddai'n ddiddorol i fynd ati i gymharu pwysigrwydd lles yng Nghymru gyda gwledydd eraill megis y Ffindir. Gwelir bod lles ynghlwm gyda phopeth maent yn gwneud ac mae'r ffaith ei bod ar flaen y tabl PISA yn tyst o hyn: "In general, Finland performs well across the different well-being dimensions relative to other OECD countries" (OECD, 2017, t. 1).

Teimlwyd bod y profiad o gael gwneud ymchwil wedi dylanwadu ar yr hyn rydw i fel darpar athrawes yn gweld a chynllunio ar gyfer disgyblion. Bwriedir defnyddio'r canfyddiadau yma yn y dyfodol er mwyn sicrhau bod pob plentyn yn cael yr addysg gorau posib.

Rhestr gyfeiriadau

Aasen, W. a Waters, J. (2006) *'The New Curriculum in Wales: A New View of the Child?'*. *Education* 3-13. 34 (2) 123-9.

Action Medical Research. (2011) *Obesity in children: could sleep deprivation and technology use be partly to blame?* Ar gael o: <https://action.org.uk/research/obesity-children-could-sleep-deprivation-and-technology-use-be-partly-blame> (Darllenwyd 10 Ebrill 2019).

Alderson, P. (2008) *Young Children's Rights: Exploring Beliefs, Principles and Practice*. 2il Arg. London: Jessica Kingsley Publications.

Burghardt, G. M. (1984) *'On the Origins of Play'* allan o lyfr Smith, P. K. *Play in Animals and Humans*. Oxford: Basil Blackwell.

BERA. (2018) *Ethical Guidelines for Educational Research*. Llundain: British Educational Research Association.

Croke, R. a Crowley, A. (2006) *Righting the Wrongs: The Reality of Children's Rights in Wales*. Cardiff: Wales Programme of Save the Children. Ar gael o: https://archive.crin.org/en/docs/save_wales_righting_wrongs.pdf. (Darllenwyd 10 Mawrth 2019).

Estyn - Yr Adran Gyhoeddiadau (2011) *Llythrennedd a'r Cyfnod Sylfaen - Arfarniad o roi'r Cyfnod Sylfaen ar gyfer plant pump i chwech oed ar waith mewn ysgolion cynradd, gyda chyfeiriad arbennig at lythrennedd*. Caerdydd: Estyn. Ar gael o: <https://www.estyn.llyw.cymru/sites/default/files/documents/Llythrennedd%20a%27r%20Cyfnod%20Sylfaen%20-%20Medi%202011.pdf>. (Darllenwyd 12 Mawrth 2019).

Flood, E. a Hardy, C. (2013) *Early Childhood Education & Play*. Dublin: Gill & Macmillan.

Foley, P. a Roche, J. a Tucker, S. (2001) *Children in Society: Contemporary Theory, Policy and Practice*. London: Palgrave.

Franklin, B. (1995) *The Handbook of Children's Rights: Comparative Policy and Practice – Children's Rights in the Early Years*. London: Routledge.

Froebel, F. (1887) *The Education of Man*. Llundain: D. Appleton and Company.

Jones, P. et al. (2008) *Developmental Psychology & Early Childhood Education – Childhood: Rights and Realities*. London: Sage.

Laevers, F. (2005) *Well-being and Involvement in Care Settings: A Process-Oriented Self-Evaluation*. Leuven: Kind & Gezin and Research Centre for Experiential Education: Ar gael o: <https://www.kindengezin.be/img/sics-ziko-manual.pdf>. (Darllenwyd 10 Mawrth 2019).

Llywodraeth Cymru (2015) *Dyfodol Llwyddiannus - Yn edrych ar y Cwricwlwm a'r Trefniadau Asesu yng Nghymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. Hawlfraint y Goron. Ar gael o: <https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2018-03/dyfodol-llwyddiannus-crynodeb-o-adroddiad-yr-athro-graham-donaldson.pdf>. (Darllenwyd 9 Mawrth 2019).

Llywodraeth Cymru. (2014) *Cymru – gwlad lle mae cyfle i chwarae - Cyfarwyddyd Statudol*. Caerdydd: Hawlfraint y Goron. Ar gael o: <http://fis.carmarthenshire.gov.wales/wp-content/uploads/2018/03/Cymry-gwlad-lle-mae-cyfle-i-chwarae.pdf>. (Darllenwyd 12 Mawrth 2019).

Llywodraeth Cymru. (2018) *Sut mae fy mhlentyn yn datblygu yn y Cyfnod Sylfaen? - Canllaw i rieni a gofalwyr*. Caerdydd: Hawlfraint y Goron. Ar gael o: <https://beta.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2018-06/sut-mae-fy-mhlentyn-yn-datblygu-yn-y-cyfnod-sylfaen-canllaw-i-rieni-a-gofalwyr.pdf> (Darllenwyd 9 Mawrth 2019).

McMillan, M. (1919) *The Nursery School*. London: Dent.

Montessori, M. (1949) *The Absorbent Mind*. Cyfieithwyd gan Claude A. Claremont. New York: Holt, Rinehart and Winston.

OECD (2017) *Better Life – How's Life in Finland?* Ar gael o: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/finland/> (Darllenwyd 10 Ebrill 2019).

OECD (2017), PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being, PISA, OECD Publishing, Paris. Ar gael o: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264273856-en.pdf?expires=1556485404&id=id&accname=guest&checksum=4130292955D13D92CDA816BF3BB159F3> (Darllenwyd 10 Ebrill 2019).

Pound, L. (2005) *How Children Learn*. Leamington Spa: Step Forward.

Simply Psychology (2018) Maslow's Hierarchy of Needs. Ar gael o: <https://www.simplypsychology.org/simplypsychology.org-Maslows-Hierarchy-of-Needs.pdf>. (Darllenwyd 15 Mawrth 2019).

The Children's Society (2018) *The Good Childhood Report 2018*. Ar gael o: https://www.childrenssociety.org.uk/sites/default/files/thegood_childhood_report_2018_0.pdf. (Darllenwyd 20 Mawrth 2019).

Tomlinson, P. (2008) *Childhood: Services and Provision for Children – The Politics of Childhood*. Harlow: Pearson Educational.

Underdown, A. (2007) *Young Children's Health and Well-being*. Maidenhead: Open University Press.

UNICEF (2007) *Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries, Innocenti Report Card 7*. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre. Ar gael o: <https://www.unicef.org/media/files/ChildPovertyReport.pdf>. (Darllenwyd 13 Mawrth 2019).

Waldron, S. a Rhys, M. a Taylor, C. (2014) *Gwerthuso'r Cyfnod Sylfaen: Canfyddiadau Allweddol ar Blant a Theuluoedd*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. Ar gael o: <https://llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2018-12/141111-foundation-phase-children-families-cy.pdf>. (Darllenwyd 12 Mawrth 2019).

Waldron, S. a Rhys, M. a Taylor, C. (2014) *Gwerthuso'r Cyfnod Sylfaen: Canfyddiadau Allweddol ynghylch Lles ac Ymglymiad Plant*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. Ar gael o: <https://llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2018-12/140506-evaluating-foundation-phase-involvement-wellbeing-cy.pdf>. (Darllenwyd 13 Mawrth 2019).

Yr Adran Addysg a Sgiliau (2015) *Fframwaith y Cyfnod Sylfaen (Diwygiedig 2015)*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. Ar gael o: <https://learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/150803-fp-framework-cy.pdf>. (Darllenwyd 9 Mawrth 2019)

Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau (2008) *Fframwaith ar gyfer Dysgu Plant 3 i 7 oed yng Nghymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. Ar gael o: <https://learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/130424-framework-for-childrens-learning-cy.pdf> (Darllenwyd 9 Mawrth 2019).

Atodiadau**Atodiad 1**

Laevers, F. (2005) Well Being and Involvement in Care Settings, Process Oriented Self-Evaluation. Leuven: Kind & Gezin and Research Centre for Experiential Education.

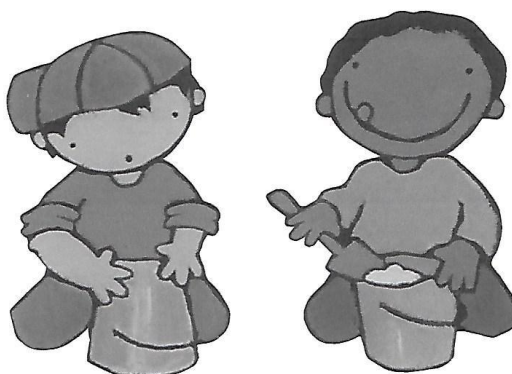
STAP 1

THE SCALE FOR INVOLVEMENT		
LEVEL	INVOLVEMENT	EXAMPLES
1	Extremely low	The child hardly shows any activity: • no concentration: staring, daydreaming; • an absent, passive attitude; • no goal-oriented activity, aimless actions, not producing anything; • no signs of exploration and interest; • not taking anything in, no mental activity.
2	Low	The child shows some degree of activity but which is often interrupted: • limited concentration: looks away during the activity, fiddles, dreams; • is easily distracted; • action only leads to limited results.
3	Moderate	The child is busy the whole time, but without real concentration: • routine actions, attention is superficial; • is not absorbed in the activity, activities are short lived; • limited motivation, no real dedication, does not feel challenged; • the child does not gain deep-level experiences; • does not use his/her capabilities to full extent; • the activity does not address the child's imagination.
4	High	There are clear signs of involvement, but these are not always present to their full extent: • the child is engaged in the activity without interruption; • most of the time there is real concentration, but during some brief moments the attention is more superficial; • the child feels challenged, there is a certain degree of motivation; • the child's capabilities and its imagination to a certain extent are addressed in the activity.
5	Extremely high	During the episode of observation the child is continuously engaged in the activity and completely absorbed in it: • is absolutely focussed, concentrated without interruption; • is highly motivated, feels strongly appealed by the activity, perseveres; • even strong stimuli cannot distract him/her; • is alert, has attention for details, shows precision; • its mental activity and experience are intense; • the child constantly addresses all its capabilities: imagination and mental capacity are in top gear; • obviously enjoys being engrossed in the activity.

Atodiad 2

Laevens, F. (2005) Well-being and involvement in care settings: A process-oriented Self-Evaluation. Leuven: Kind & Gezin and Research Centre for Experiential Education.

THE SCALE FOR WELL-BEING		
LEVEL	WELL-BEING	SIGNALS
1	Extremely low	The child clearly shows signals of discomfort: • whines, sobs, cries, screams; • looks dejected, sad or frightened, is in panic; • is angry or furious; • shows signs feet, wriggles, throws objects, hurts others; • sucks its thumb, rubs its eyes; • doesn't respond to the environment, avoids contact, withdraws; • hurts him/herself: bangs its head, throws him/herself on the floor..
2	Low	The posture, facial expression and actions indicate that the child does not feel at ease. However, the signals are less explicit than under level 1 or the sense of discomfort is not expressed the whole time.
3	Moderate	The child has a neutral posture. Facial expression and posture show little or no emotion. There are no signals indicating sadness or pleasure, comfort or discomfort.
4	High	The child shows obvious signs of satisfaction (as listed under level 5). However, these signals are not constantly present with the same intensity.
5	Extremely high	During the observation episode, the child enjoys, in fact it feels great: • it looks happy and cheerful, smiles, beams, cries out of fun; • is spontaneous, expressive and is really him/herself; • talks to itself, plays with sounds, hums sings; • is relaxed, does not show any signs of stress or tension; • is open and accessible to the environment; • is lively, full of energy, radiates; • expresses self-confidence and self-assurance.



Atodiad 3

Simply Psychology (2018) Maslow's Hierarchy of Needs. Ar gael o:
<https://www.simplypsychology.org/Simplypsychology.org-Maslows-Hierarchy-of-Needs-pdf>

Maslow's Hierarchy of Needs

 simplypsychology.org/maslow.html

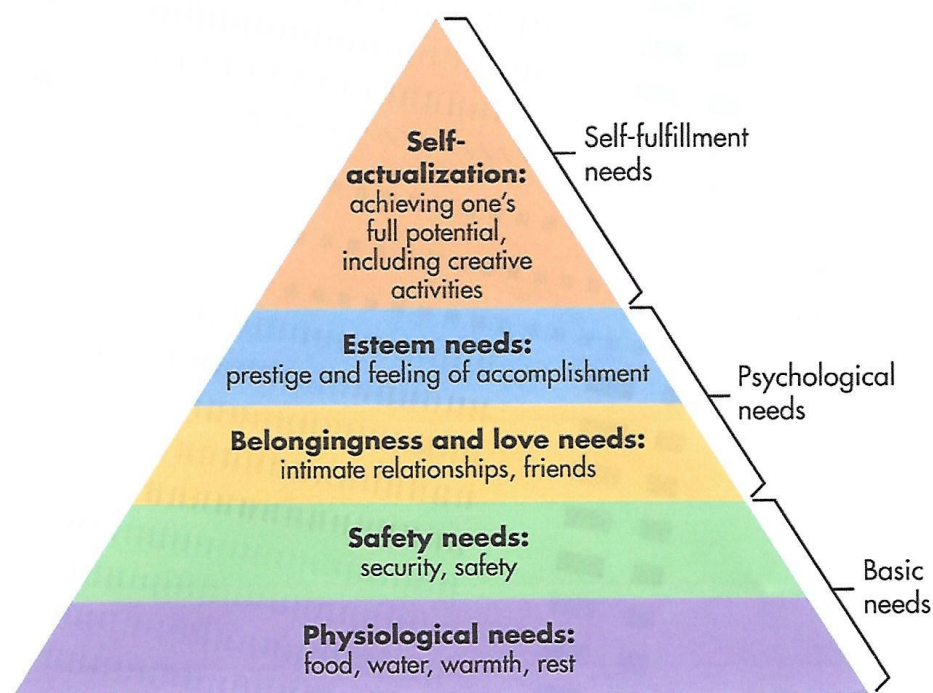


SimplyPsychology

by Saul McLeod, updated May 2018

Maslow's hierarchy of needs is a motivational theory in psychology comprising a five-tier model of human needs, often depicted as hierarchical levels within a pyramid.

Maslow (1943, 1954) stated that people are motivated to achieve certain needs and that some needs take precedence over others. Our most basic need is for physical survival, and this will be the first thing that motivates our behavior. Once that level is fulfilled the next level up is what motivates us, and so on.



Deficiency needs vs. growth needs

This five-stage model can be divided into deficiency needs and growth needs. The first four levels are often referred to as deficiency needs (*D-needs*), and the top level is known as growth or being needs (*B-needs*).

Atodiad 4

Teitl y Prosiect Ymchwil: A yw dysgu trwy chwarae yn dylanwadu ar les y plentyn?
Enw'r Ymchwilydd: Elin Phillips

Cyfranogwyr Oedolion:

- Cadarnhaf fy mod yn deall y wybodaeth gan Elin Phillips am ei chynnig ymchwil. Rwyf wedi cael y cyfle i ystyried y wybodaeth, gofyn cwestiynau, ac rwyf wedi cael ateb boddhaol i'r rhain.
- Deallaf fy mod yn cymryd rhan o'm gwifrodd a bod croeso i mi dynnu yn ôl unrhyw adeg heb rhoi dim rheswm.
- Deallaf y gellir defnyddio unrhyw wybodaeth a roddir gennyf mewn adroddiadau, erthyglau neu gyflwyniadau gan y tîm ymchwil.
- Deallaf na fydd fy enw'n ymddangos mewn unrhyw adroddiadau, erthyglau neu gyflwyniadau.
- Cytunaf i gymryd rhan yn yr astudiaeth uchod.

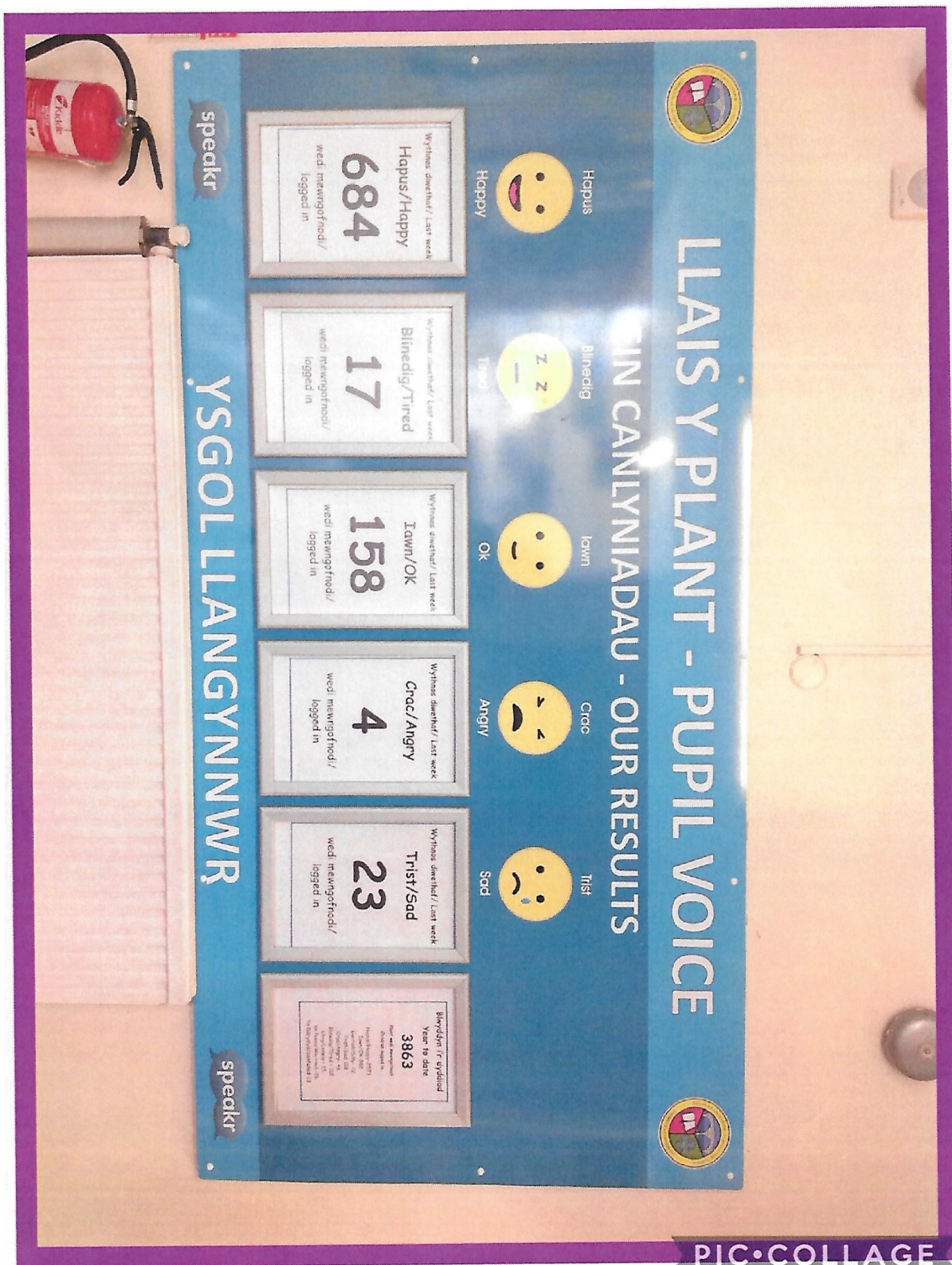
Llofnod _____ (Llofnod y cyfranogwr)

Dyddiad: _____

Atodiad 5

ethogi'r Ddarpariaeth		
Tywod Creu modelau o anifeiliaid y jynl ad gwlyb. ud modelau 3D darlun gyda bys. 	 Dŵr W1 - Dwr coch a swigod yn y dwr + cymeriadau 'Y Bath Mawr Coch'. W2 - Rhoi diod i'r anifeiliaid 	 TGCh - iPad Creu darlun o'r jynl ar JiT 
- Bwrdd Gwyn hyngweithiol Chwarae gemau sgiadol ar wefan ks yn ymwneud ag feiliaid y jynl. 	 Chwarae Rôl W1 - Gwisgo i fyny fel anifeiliaid y jynl er mwyn chwarae rôl y jynl allan o stori 'Cwtch'. W2 - Chwarae rôl gan ddefnyddio pypedau llaw. 	 Pen bwrdd Gêm Bingo "Y Jynl", dominos a jig- sos o'r jynl
rnell Ddarllen wriaeth o lyfrau tori a llyfrau yn ymwneud â'r jynl. 	 Lliwio Stensiliau o anifeiliaid y jynl.	 Rhif Defnyddio app Mwnci 1,2,3 i chwarae gêm rhif. 
Ychwanegol:		
- Llais y plant		

Atodiad 6



Atodiad 7

PIC•COLLAGE

LLAIS Y PLANT - PUPIL VOICE

Hapus	Blinedig	lawn	Crac	Trist
Happy	Tired	Ok	Angry	Sad

Mae Speakr yn helpu plant i ddangos
sut y maent yn teimlo yn yr ysgol
Speakr helps children to express
how they feel at school

*Atodiad 8***Casgliad o'r pythefnos**

Yn bythefnosol, mae'r plant yn cael y cyfle a'r anogaeth i roi syniadau am yr hyn hoffwn wneud yn y darpariaethau. Drwy ofyn am awgrymiadau wrth y plant mae hyn yn dangos adlewyrchiad o feddyliau creadigol a dychmygus plant y dosbarth. Defnydd da o lais y plentyn lle mae plant yn cael cyfle i ysgrifennu syniad ar 'post it' ac wedyn rhoi ar yr arddangosfa 'Llais y Plentyn' lle caiff ei drosglwyddo i'r ffeiliau cynllunio. Mae hyn yn cael ei ddangos yn y cynlluniau drwy arddangos 'emoji' gwyneb hapus.

Mae'r dosbarthiadau yn cynnig amgylchedd cyfoethog sydd yn ysgogi ac yn ysbrydoli dychmyg plant. Yn ogystal, maent yn cynnig cyfleoedd i gefnogi chwarae rhydd a chyfleoedd i chwarae yn fwy strwythuredig. Yn yr amgylchedd yma, mae'r plant yn datblygu sgiliau drwy archwilio, cymryd risgiau yn ogystal â gwneud pethau yn annibynnol.

Lles - Er bod cyfrwng iaith dosbarth Meithrin a Derbyn drwy gyfrwng y Gymraeg, mae'r athrawon yn ystyried lles y plentyn yn enwedig y plant sydd heb un gair o Gymraeg wrth ddechrau yn y dosbarth, neu o ganlyniad i ddisgybl symud ysgol ac sy'n newydd i'r dosbarth yng nghanol tymor/blwyddyn ysgol. Er bod y staff yn ceisio boddi'r plant yn yr iaith, mae yna adegau lle mae'n rhaid gwneud y 'sandwich method' er mwyn lles y plant. Rhaid bod nhw yn teimlo yn gyfforddus ac yn hyderus gydag athrawon y dosbarth. Wrth gyfweld gyda phennaeth y Cyfnod Sylfaen, Mrs Thomas, yn y gorffennol buont yn defnyddio cardiau fflach gyda lluniau o wahanol bethau megis tŷ bach, cot ayyb ar gyfer disgyblion oedd heb air o'r Gymraeg. Ond ers hynny wedi sylweddoli bod hyn yn cyfyngu ar lefared y plant.

Wedi cyfweld gyda Mrs Jones oedd yn gyfrifol am sefydlu'r system 'speakr' yn yr ysgol. Wedi gweld bod y system yn delio gyda lles y plant ond hefyd yn delio gydag ymddygiad a rhieni. Dros gyfnod o ddwy flynedd, mae'n dangos effaith cadarnhaol ar ymddygiad plant yn ogystal â datblygu sgiliau TGCh disgyblion yr ysgol.

Atodiad 9

Atodiad:

Cofrestr Bersonol

Enw: *Elin Phillips*Rhif Myfyriwr: *1600595*Ysgol / Lleoliad: [REDACTED]

Dyddiad	Gweithgarwch a wnaed	Llofnod (mentor, uwch fentor neu bennaeth)
11/2/19	Adnabod yr ysgol - mynd am ddaith o amgylch yr ysgol a chwrdd â staff	
12/2/19	Arsylwi yn dosbarth Pryll a Non	
13/2/19	Arsylwi yn dosbarth Myrddin a Non	
14/2/19	Trafod prwy rydym am gyfweid am y gweddill o'r amser rydym yma.	<i>Owen</i>
15/2/19	Cyfweid ac arsylwi plant	<i>Bernaeth</i>
18/2/19	Cyfweid Mrs Jones am 'speaker' a lles	<i>Aled</i>
19/2/19	Cyfweid pennaeth y cyfnod sylfaen	<i>Diprwy</i>
20/2/19	Arsylwi dosbarth Pryll - casglu tystiolaeth	
21/2/19	Cyfweid arweinydd y Cwnicwinnm Cymreig.	
22/2/19	Listeddod dydd Cymrydd a chasglu tystiolaeth	